

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2009

Ida Kárná

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Vliv masmédií na žáky základní školy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.

Vypracovala:
Ida Kárná

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vliv masmédií na žáky základní školy“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 20. dubna 2009

.....
Ida Kárná

Poděkování

Děkuji panu doc. Ing. Antonínu Řehořovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat Kateřině Oherové a její mamince za vstřícnost, ochotu se podělit o zkušenosti, dále ředitelce Mgr. Dagmar Pečenkové, která mě umožnila provést malý průzkum na ZŠ Bílovice nad Svitavou a svému manželovi s dětmi za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce, které si nesmírně vážím.

.....
Ida Kárná

OBSAH

Úvod	2
I. Teoretická část	
1. Masmédia a jejich členění	5
1.1 Charakteristika masmédií	5
1.2 Veřejné mínění	7
2. Vliv masmédií na žáky základní školy	14
2.1 Psychický vývoj osobnosti žáka	14
2.2 Účinky na utváření osobnosti žáka	15
2.3 Účinky na utváření osobnosti handicapovaného žáka	17
2.4 Hodnotová orientace a změny postojů	27
II Praktická část	
3. Empirický průzkum	34
3.1 Cíl a průzkumné otázky	34
3.2 Průzkumná metoda a průzkumný vzorek	35
3.3 Průběh průzkumu	36
4. Výsledky průzkumu	37
4.1 Vyhodnocení dat – dílčí závěry	37
4.2 Vyhodnocení dílčích závěrů průzkumu	41
4.3 Doporučení pro praxi	44
Závěr	45
Resumé	47
Anotace	48
Použité zdroje	49
Seznam příloh	50

Úvod

Masová média představují klíčový komunikační kanál moderní společnosti. Zprostředkovávají identická zážitka, konkrétní příběhy milionům příjemců. Mají tak zásadní vliv na formování společenského povědomí a mínění. Těší se vážnosti veřejnosti i politiků a jsou velice vlivná!

Vedle moci zákonodárné, výkonné a soudní představují fakticky další moc ve státě. Pochopit pravidla fungování, styl, motivaci a způsob práce, je předpokladem, jak masovým médiím porozumět, a současně i nutným krokem k tomu, jak je efektivně využít. Jsou účinným nástrojem, který působí slovem, obrazem, zvukem, pohybem, tvarem, barvou a jinými komunikačními prvky. Mohou se používat samostatně nebo v kombinaci pro zvýšení její účinnosti. „Digitální revoluce“ odstranila hranice, donedávna oddělující tři tradiční formy komunikace, nový prostředek vyjadřování, informování a zábavy. Od této doby se mediální společnosti snaží přeměnit ve skupiny, sjednocující všechna klasická média, ale i veškeré činnosti odvětví masové kultury, komunikace a informací.

Otázkám úlohy médií v životě dítěte, vztahu dětí a televize, dětí a časopisů, využívání médií dětmi se v posledním desetiletí věnuje nejen u nás, ale i v zahraničí, zvýšená pozornost, neboť právě děti bývají oprávněně pokládány za cílovou skupinu, na níž mohou média snadno působit a již lze lehce ovlivnit.

Děti a mládež tak získává řadu zkušeností, které nejsou korigovány realitou. Video a televize postupně potlačuje i čtení knížek. Dnes má své místo v každé domácnosti společné sezení u televize i zapnutá televize bez jejího sledování jsou součástí rodinného klimatu.

Rodiče se dětem méně věnují, dělají s nimi méně aktivit a méně s nimi komunikují. V rodinách, kde je čas u televize regulován nebo je dítě motivováno k jiným aktivitám se častěji najde čtenář. Pokud dítě tráví u televize méně času, sleduje ji méně pravidelně, tak má volný čas a ten může být vyplněn i jinými smysluplnými aktivitami.

O tom, že média mají na nás vliv, dnes už nikdo nepochybuje. Je to téma, které je v poslední době velmi diskutované ve všech zemích. Existuje poměrně velké množství

dostupné literatury i provedených výzkumů. Proto nelze očekávat, že touto prací objevím něco převratného. Během celého studia jsem se tímto tématem zaobírala a psala různé seminární práce s touto tematikou.

Hlavním cílem této práce je snaha analyzovat vztah medií a dítěte, zjistit zda média děti ovlivňují. Studium dostupných materiálů, jejich analýzou a závěrečným malým výzkumem, bych svou pozornost zaměřila především na zjištění, jaký tento vliv vůbec je. Zda-li jsou to, ve vztahu k osobnosti dítěte zdravého jen negativní vlivy, jak v poslední době slyšíme, nebo i vlivy pozitivní? Jaký je vliv médií, internetu a dalších komunikačních zdrojů na dítě handicapované? Chtěla bych porovnat jak média mohou ovlivnit zdravé děti a naopak, jak mohou pomoci integrovat dítě s handicapem. Jako výzkumný vzorek jsem si vybrala žáky základní školy, tedy skupinu dětí ve věku 6-15 let. Výzkum mě byl umožněn na základní škole v Bílovicích nad Svitavou, kde je ve 4. třídě integrována žákyně s postižením – DMO.

Děti považuji za bezbranné a vystavené účinkům medií, jako málokterá skupina ve společnosti. Negativní vlivy, které načerpají v tomto věku se u nich mohou projevit v dospělosti, kdy už může být pozdě na jejich eliminaci. Z tohoto důvodu jsem zvolila za cílovou skupinu ve svém výzkumu právě tuto věkovou skupinu. Svoji bakalářskou práci jsem rozdělila do čtyř kapitol.

V první kapitole se budu věnovat objasnění některých základních pojmů. Ujasnění, jaké jsou vlastně masmédia a jejich funkce, jak fungují v procesu komunikace. Budu se zaobírat otázkou veřejného mínění. Co si pod tímto pojmem lze představit, vysvětlím jeho význam. Ukáži jeho různá pojetí. Považuji za nezbytné, pro pochopení navazujících kapitol představit i tyto základy.

Ve druhé kapitole představím cílovou skupinu, v tomto případě děti 6 – 15 let, tedy žáky základní školy. Zamyslím se jaké vlivy působí na žáky a jakou roli v tomto procesu hrají média. Podívám se na psychický vývoj žáka z úhlů několika vědeckých teorií, popíši jaké jsou účinky medií na utváření osobnosti žáka. Popíši možnosti a legislativu vzdělávání dětí se zdravotním postižením. Chci zde ukázat zranitelnost dětské osobnosti ve vztahu k masmédiím, moc a možnosti ovlivnit život dětí s postižením. Představím zde Katku, 12-ti letou dívku, která je integrována s postižením dětské mozkové obrny (DMO) do základní školy.

Třetí kapitola je věnována praktické části, empirickému výzkumu. Jsou zde objasněny cíle a popis výzkumné metody. Zvolila jsem metodu dotazníku, která je vhodná vzhledem k věku respondentů. Jako výzkumný vzorek jsme zvolila žáky 2, 4, 6, 8 a 9 třídy. S ohledem na rozsah dotazované skupiny a variabilitu statistického souboru, která nedovoluje učiněné závěry zobecnit s dostatečnou jistotou, využiji i možnost čerpat z další studie vypracované a publikované ve Sborníku příspěvků ze 7. konference ČddS, kterou popisuji v kapitole 2, podkapitole 2.4. Hodnotová orientace a změny postojů.

Účinky médií je obtížné vědecky prokázat a to nejen kvůli dlouhodobosti časového úseku, po kterém se účinek projeví a vstupu množství proměnných do tohoto úseku, ale taky v důsledku různosti reakcí na podněty z médií. Přesto existuje řada teorií obecně přijímaných vědeckou veřejností. Je proto nutné, abychom účinky médií studovali a konstruovali tak svoji mediální gramotnost, na jejímž základě můžeme média využívat k práci i k potěšení.

V poslední kapitole se budu věnovat vyhodnocení získaných dat. Data, která získám, jsou určitým náznakem toho, jaký mají dnešní žáci vztah k médiím, jakým způsobem je vnímají a k čemu je využívají a zda rodiče jako jedna z výchovných složek mají představu k čemu děti technologie využívají, jaké odpovědi tam hledají. Domnívám se, že dnešní děti mají samostatný přístup jak k televizi, tak k internetu a získávají touto cestou informace, které rodiče neeliminují a děti mnohdy neví jak s informací naložit.

Ve své práci jsem použila obsahovou analýzu dostupných materiálů. V praktické části jsem použila metodu dotazníku.

1. Masmédia a jejich členění

Malá československá encyklopedie říká, že zvláštní kategorii tvoří prostředky masové informace "masová média". Jako prostředek komunikace je sdělovací prostředek, nejčastěji technické zařízení umožňující komunikaci mezi komunikátorem a recipientem. Jsou to především hromadné sdělovací prostředky, nositelé propagace.

Hlavní charakteristikou médií je, že jsou svou technickou povahou schopna přenášet různé informace. Kromě masových médií v propagaci sehrávají velkou roli i další média, např. obaly, výkladní skříně, veletrhy a v posledním období stále více plochy billboardů, telefon, osobní záznamy v mailu, video atd.. Navíc by se dalo doplnit internet nebo on-line systém.

Důležité je, že média jsou prostředkem komunikace, nositelem sdělení. Tedy na jedné straně jde o hromadné sdělovací prostředky (masmédia), na straně druhé o nositele sdělení.

1.1 Charakteristika masmédií

Masmédia neboli hromadné sdělovací prostředky se v obecném slova smyslu zabývají „produkcí, reprodukcí a distribucí znalostí široce chápaných souborů symbolů, majících důležitý význam pro zkušenost v sociálním světě.

Ve svých příjemcích recipientech (čtenářích, posluchačích a divácích) masmédia ovlivňují samotnou konstrukci sociální skutečnosti i jejich osobní představy o ní. Fakticky tedy mohou vytvářet další novou realitu. I když ještě nebyly zaznamenány takové sociálně patologické jevy závislosti jako na drogách, cigaretách, alkoholu, hracích automatech apod., přesto již lze u některých lidí vystopovat až přílišnou konzumaci televize.

U těchto lidí se pak začíná mísit realita jejich všedního života s „televizní realitou“. To se pak (zejména u mladých lidí) projevuje vysokou agresivitou, negativním či lhostejným postojem k životu svému i jiných lidí – odkojení kečupovými vraždami a nezranitelnými hrdiny jsou pak takový jedinci překvapeni až zaskočeni faktem skutečné krve a bolesti.

Někteří prognostici soudí, že v blízké budoucnosti nás čeká tzv. „*informační společnost*“, kde výroba a distribuce informací bude ještě daleko zásadnější součástí ekonomiky než je tomu doposud. Nejrozmanitější technické vymoženosti nám umožní, abychom měli nejrůznější druhy informací doma a sami si je vybírali¹⁾

V literatuře se můžeme setkat s různými členěními médií. Nejjednodušší jsou tyto dvě varianty:

Horká a chladná

Horká média intenzivněji působí na emoce člověka a obvykle na více jeho smyslů. Spolupůsobí nejenom mluvené slovo a obraz, ale i zvuky a hudba. Mezi horkými médii jsou uváděny: televize, rozhlas, kino, telefon, dealer aj.

Horká média se vyznačují vysokou naplněností daty a tím tedy nevyžadují intenzivní účast ze strany příjemce. Horká média poznáme tím, že příjemce (recipienta, publikum) rychle a podmanivě vtáhnou do sebe, tj. do svého světa mediální působnosti.

Chladná média přinášejí zase více informací, jsou zpravidla uchovatelná a rytmus přijímání informací si volí recipient sám. Jsou to: noviny, časopisy, billboardy, dopravní prostředky, výkladní skříně, obaly, prospekty, dárkové a propagační předměty aj.

Definovat, zda se jedná opravdu o *horké* či *chladné* médium, se určit dá, ale pouze relativně. Přesnější určení se pozná až při srovnání jednoho média s jiným. Ve srovnání například s telefonem je rozhlas horké médium. Rozhlas totiž šíří všemi směry rovnoměrně v daném akustickém prostředí, zatímco telefon, tedy v tomto případě chladné médium, se šíří akustickými signály pouze do ucha příjemce. Z toho vyplývá, že člověk pokud telefonuje, musí tyto akustické signály doplňovat, zatímco posluchač rozhlasu se v klidu oddává naslouchání rádiovým vlnám.

Ve druhém případě, tedy při srovnání s televizí, je právě naopak rozhlas chladným (nízkodefiničním) médiem a horkým (vysokodefiničním) médiem je televize. Je to na základě toho, že televize s nabídkou obrazové informace vyžaduje od příjemce méně participace a je

¹ McLuhan, H., M., Člověk, média a elektronická kultura. Výbor z díla., Brno: Jota, 2000

McLuhan, H., M., Jak rozumět médiím: extenze člověka., Praha:Odeon, 1991

silněji naplněna daty (kromě akustických i vizuálními). Participaci Luhan dále nespecifikuje, a tudíž ji lze přijmout jako souhrn vzájemných komunikativních vazeb mezi člověkem a médiem.

Chladná média – přijímač „divák“ dostává málo informací, musí doplňovat – rádio.

Horká média – divák dostane tolik informací, že se stane pasivním – televize²

Další uváděné členění je *elektronická a klasická*.

elektronická média: televize, rozhlas, počítač (internet)

klasická : ostatní

1.2 Veřejné mínění

Veřejné mínění by se dalo definovat jako: přesvědčení, názor nebo smýšlení společnosti. Úsloví „*Vox populi, vox Dei*“ - „Hlas lidu, hlas boží“ bylo poprvé vysloveno už v eposu řeckého básníka Hésioda „Práce a dni“ v 7. století před našim letopočtem. Přisuzovalo mínění lidí planosti božské autority.

Byl to však J.J. Rousseau, který neohroženě vyzvedl veřejné mínění „*z rukou božích*“ ke společenské realitě. Když velký francouzský filosof Jean Jacques Rousseau (1712-1778) před více jak dvěma stoletími označil veřejné mínění *za královnu světa*, vzbudilo to velkou pozornost. Nejen, že dal veřejnému mínění tak honosný příměr, ale ve spisu „O společenské smlouvě“ (1762) ho charakterizoval jako jeden, a to nejdůležitější, ze čtyř zákonů upravujících a usměrňujících chod společnosti, „*.. jenž není vryt ani do mramoru, ani do kovu, ale do srdcí občanů; jenž tvoří pravý řád státu, jenž den ze dne nabývá nových sil; jenž ostatní zákony, když zastaraly a vymizely, znovu oživuje a nahrazuje ...*“.

Původní francouzský termín „l'opinion publique“ vychází z latinského „opinio publicus“. Tomu odpovídá i anglické „the public opinion“, polské „opinia publiczna“ a obdobné výrazy v řadě dalších jazyků.

² <http://cs.wikipedia.org/wiki/Media>

Veřejné mínění se v průběhu let stalo centrem pozornosti nejen filosofů a poetů, ale i novodobých politiků a také ne vždy seriózních, mediálních velmocí. Ujali se ho specializovaní vědci – psychologové i odborníci nově se formujících vědních oborů a politologie. Postupně podle svého zaměření a potřeb podrobovali veřejné mínění analýze, hodnotili jeho význam, zkoumali jeho podstatu i strukturu. Termín veřejné mínění není jednoznačný. V průběhu let byl pojem veřejné mínění používán stále častěji.

Dnes je definitivně zařazen do slovníku moderní společnosti. V běžném chápání se veřejným míněním rozumí vše od projevených názorů lidí až po jejich chování. Nerozlišuje se mínění od postojů a nálad, veřejnost od mas, publika od davu. Nelze tedy hovořit o jednoznačnosti termínu veřejné mínění.

Nevyjadřuje zcela a v přesných mezích jev, který je jím označován. Spíše ho přesahuje. Je však natolik vžitým termínem v řeči lidí, politiků, novinářů i vědeckých pracovníků, že uplatnění jiného názvu by neobstálo.

Odlišujeme proto běžné, lidové pojetí termínu veřejné mínění od pojetí vědeckého. Autoři vědeckých pojednání o veřejném mínění vykládají mnohoznačné slovo „*veřejné*“ po svém. Můžeme ho chápat v tom smyslu, že jde o mínění veřejnosti, nebo že označuje předmět mínění – *veřejné záležitosti*, či že jde o veřejný, *nesoukromý způsob projevu*.

Nejspíše přídavné jméno „*veřejné*“ vyjadřuje vše dohromady. Rovněž slovo „*mínění*“ má mnoho synonym – smýšlení, názor..., avšak nelze ho ztotožňovat s pojmy *postoj* či *chování*.

Užíváním pojmu „*veřejné mínění*“ bylo vždy v minulosti spojováno s úlohou a postavením lidí ve společnosti, s jejich názory, smýšlením, úsudky a přesvědčením. V těchto souvislostech je pojem „*veřejné mínění*“ užíván i v současné době.

Veřejné mínění však nelze ztotožňovat ani s vědou, ani s ideologií, ani s uměním. Na druhé straně se však v něm protínají jak racionální, vědecké poznatky, tak emocionální prvky i etické a mocenské aspekty. Často se říká, že veřejné mínění *je zrcadlem skutečnosti*. Zrcadlem, které může být rovné, ale i pokřivené. Může věrně odrážet objektivní realitu, ale může být zkreslené, falešné, iluzorní. A právě onen svět iluzí, tak vášnivých a pobízivých,

a přitom klamných a obojakých, se soustavně promítá do veřejného mínění.

Doposud jsme chápali veřejné mínění jako celek, jako mínění všech lidí. Jenže ono je ve skutečnosti silně diferencováno, rozčleněno, stejně jako je rozčleněna, strukturována společnost.

Je míněním Čechů a Slováků, míněním dělníků a inteligence, mládeže a starších generací, je souborem názorů Pražanů i obyvatel jiných měst a obcí. Hovoříme o subjektu veřejného mínění, tedy o tom, kdo ho vyjadřuje, kdo je jeho nositelem. Za subjekt veřejného mínění považujeme veřejnost, různé sociální skupiny, velké i malé, různě zájmově orientované. V tom smyslu mluvíme o sociologickém aspektu veřejného mínění.

Jakkoli je veřejné mínění vyjadřováno určitou částí jednotlivců, není jen prostým souhrnem jejich názorů. Je neustále formováno vzájemným kontaktem a interakcí (*vzájemným působením*) lidí, i když se v empirickém výzkumu projeví jako suma individuálních mínění.

Objekt a obsah veřejného mínění

Za objekt veřejného mínění považujeme to, co je jeho obsahem. Objektem veřejného mínění mohou být nejen hodnocení, soudy a představy lidí, jejich očekávání, přání a domněnky, ale i fakta a jevy objektivní skutečnosti. Jde hlavně o to, že jím musí být jevy, k nimž může a je schopna se veřejnost vyjádřit. Dá se říci, že to musí být záležitosti, které jsou předmětem veřejného zájmu.

Psychologické pojetí

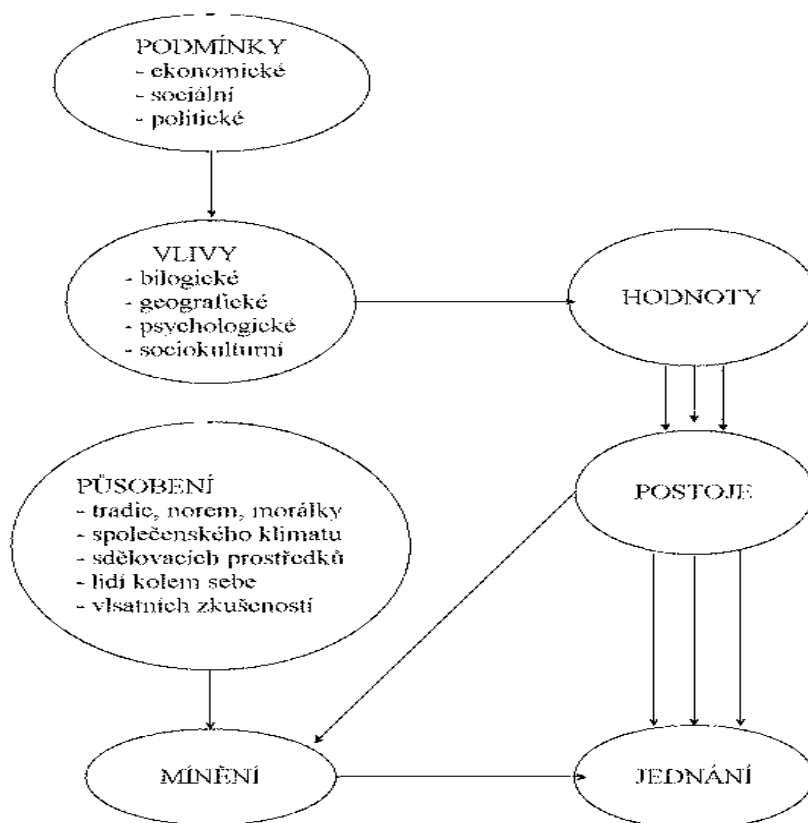
O psychologickém pojetí a psychologických kvalitách veřejného mínění hovoříme o jeho psychologickém aspektu. Psychické vlastnosti a schopnosti lidí jsou velice důležitou složkou utváření a fungování veřejného mínění. Mají v něm své místo *city, vůle, paměť, intelekt, instinkt*.

Je propojeno s takovými pojmy jako je *motivace, reflex, komunikace, představivost a stereotyp*. Obsahuje a v sobě promítá vlastně všechny psychologické kategorie, především ty, jimiž se zabývá sociální psychologie.

Často se veřejné mínění přirovnává k postojům, s nimiž má mnoho společného, avšak není s nimi totožné. Postoj jako hlubší vztah člověka k určitému jevu je v podstatě východiskem mínění. Mínění z postoje vychází a nemůže bez něho vzniknout. Podle některých autorů je mínění verbalizovaným, slovně vyjádřeným postojem. Jestliže zároveň víme, že postoje lidí jsou dány hodnotami, které ve svém životě lidé přijali a zastávají, pak můžeme naznačit i mechanismus vzniku a formování veřejného mínění. (obrázek č. 1)

OBRÁZEK č.1

SCHÉMA VLIVU FAKTORŮ FORMUJÍCÍCH VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ

Ne zcela probádaným, avšak důležitým problémem veřejného mínění je vztah k jednání lidí. Vědět, jak budou lidé reagovat na různé podněty společenské praxe, jak budou jednat v určitých situacích, znamená to *-obrazně řečeno-* předpovídat budoucnost.

To je cíl, k němuž vlastně směřují všechny výzkumy veřejného mínění. Poznáme-li, co lidé říkají, budeme znát jejich činy. Jednají lidé skutečně podle toho, jaké je jejich mínění? Odpověď není jednoznačná. Někdy ano, někdy ne. Lidé jednají, chovají se, podle toho, jaké zastávají postoje. Jestliže mínění z různých důvodů postojům vždy neodpovídají, pak tedy činy lidí neodpovídají jejich výrokům. Vztah *veřejného mínění a jednání* lidí je v podstatě *vztah mezi slovy a činy*.

Mínění se kvalitou přibližuje k dalším pojmům, s nimiž se někdy i ztotožňuje. Patří mezi ně především *názor, smýšlení* (které obsahují více racionálních prvků než mínění) a také nálada (u níž je patrna převaha emocionálních složek).

Důležitou roli při utváření a působení veřejného mínění mají morální vlastnosti lidí – *čest, slušnost, smysl pro pravdu a spravedlnost*. A naopak veřejné mínění *ovlivňuje morálku* lidí. Pak mluvíme o jeho morálním, sankčním a výchovném působení.

Mohli bychom hovořit o dalších stránkách, aspektech, rovinách, formách projevu veřejného mínění, o jeho postavení jako kolektivního soudu – o jeho sepětí se všemi oblastmi lidského života. Všechny zobecněné a generalizované poznatky o tomto jevu by vyústily do teoretických a metodologických závěrů, na jejichž konci vznikne a bude fungovat *teorie veřejného mínění*.

Celkový souhrn dosavadních poznatků o veřejném mínění umožňuje, aby se postupně formoval ucelený teoretický systém tohoto pojmu. Veřejné mínění má svůj vyhraněný předmět, subjekt i objekt zkoumání, vymezené poznávací hranice, vytváří se jeho kategoriální aparát, má svoji logickou strukturu, propracované vědecké metody empirického poznávání, známe jako vlastnosti, rysy a odhalujeme pravidla, podle nichž se řídí. Postupně se formulují i jeho zákonitosti a zákony. To vše opravňuje k závěru, že veřejné mínění je specifickou společenskovědní oblastí. Ve skutečnosti se již vyčleňuje za sociologie a sociální psychologie jako relativně samostatný vědní obor.

Vrátím se od vědy k prostému a jednoduchému označení veřejného mínění. Jak tedy zle charakterizovat tento pojem? Jak stručně vysvětlit, co je veřejné mínění? Veřejné mínění je složitým dynamickým souborem hodnotících soudů různých sociálních skupin o objektech veřejného zájmu; v empirické rovině je pak vědomým, *verbálně vyjádřeným výrokiem veřejnosti o veřejných záležitostech*.

Společenský význam veřejného mínění

Zajímavá je ještě jedna, velice důležitá, dalo by se říci nejpodstatnější stránka veřejného mínění: jeho úloha ve společnosti. To, co bylo krédem J.J.Rousseaua, co i dnes velice zajímá mnohé *politiky, literáty a novináře*. Společenská závažnost veřejného mínění je objektivně dána rozhodujícím postavením a úlohou lidí ve vývoji společenských procesů, zejména jejich podílem na řízení.

Veřejné mínění je s historií společnosti těsně spjato, je od ní neoddělitelné. Existuje a bude existovat po celou dobu jejího trvání. Na tom nic nemění skutečnost, že v jednotlivých historických etapách je lidu, masám, veřejnosti přikládána různě důležitá úloha. To závisí na společenském systému, na úrovni a způsobu vedení států. Kdo uznává úlohu lidu, jeho sílu, uznává a přijímá veřejné mínění. A naopak. Kdokoliv zatracuje a třeba proklíná nebo ignoruje veřejné mínění, staví se zády k lidu, podceňuje jeho roli.

Úspěchu dosáhnou ti, kteří se o ně opírají, počítají s nimi, rozhodují na základě jejich hluboké znalosti. Nikoli však bezvýhradně a bezhlavě. Veřejné mínění se totiž může mýlit. Nelze se podřizovat jeho náladám zejména tam, kde lidé nebo nemohou znát a jsou neinformovaní. V této souvislosti můžeme hovořit o tzv. dvojediném pojetí veřejného mínění. Na jedné straně je nutno s ním počítat, brát ho jako důležitý aktivní faktor společenského dění a jednat na základě jeho zevrubného poznání. Na druhé straně je potřeba k němu přistupovat střízlivě a kriticky s vědomím jeho relativní nedostatečnosti. Veřejné mínění má v širším, celospolečenském pojetí politické aspekty, je úzce propojeno s politickým systémem státu. Jestliže vyjadřuje názory, přání a vůli lidí, pak je zároveň součástí demokratické formy vlády a řízení státu. Veřejné mínění je tedy součástí demokracie a jejím (nikoli jediným) výrazem.

Vztah státního režimu, jeho zákonů a představitelů k veřejnému mínění je dokonce určitým indikátorem, *ukazatelem úrovně demokracie ve státě*. Podle vztahu k veřejnému mínění lze téměř přesně usuzovat nejen o demokratičnosti jednotlivých politiků, ale celého politického a společenského systému v zemi. Veřejné mínění má ve společenském kontextu ještě jednu vlastnost – dá se ovlivňovat. A tak se setkáváme se společenským jevem, který bezprostředně ovlivňuje chod společnosti – s manipulací veřejným míněním. Jeho proměnlivost a poddajnost, zejména vzhledem k množství emocionálních prvků, které obsahuje, umožňuje, aby této schopnosti využívali, ale spíše zneužívali pro své zájmy mocenské a komerční instituce. Specializovaní manipulátoři to dokáží, především prostřednictvím sdělovacích prostředků, často velice obratně a mistrně.

2. Vliv masmédií na žáky základní školy

Jaké vlivy na žáky působí a jakou roli v tomto procesu hrají média? Ovlivní média hodnotovou orientaci žáků a změni jejich postoje? O tom se mnozí a nejen odborníci přou už řadu let. Tato práce je zaměřena na moderní média, zejména na internet a televizi. V této části chci představit Katku žákyni 4. třídy, která je integrována do ZŠ. Využívá počítač a internet, který ji velice napomáhá v běžném životě i ve studiu.

2.1 Psychický vývoj osobnosti žáka

Člověk přichází na svět a v průběhu života se stává osobností. Poznává kulturu společnosti, do které se narodil a stává se společenskou bytostí. Získává sociální zkušenost. Psychický vývoj je vedle vlastní aktivity člověka jedním ze dvou procesů, jimiž se utváří osobnost. Psychický vývoj je výsledkem interakce dvou vzájemně spjatých procesů:

- Biologického zrání organismu.
- Vlastní zkušenosti získané učením.

Biologické zrání není imunní vůči vlivům učení. Jedná se o dva jevy, které neprobíhají paralelně, ale vzájemně se podmiňují, jako složka biologická a psychická. O Psychickém vývoji dětí existuje řada teorií. Tyto teorie jsou většinou určeny dosažením určité věkové hranice a obsahově sledují výskyt znaků a vlastností typických pro tato jednotlivá období a jejich vzájemnou návaznost. Jednou z vlivných teorií je vývojová teorie Jeana Piageta, týkající se kognitivního (rozumového) vývoje osobnosti. Piager rozeznává čtyři hlavní stádia:

- **Senzomotorické (narození – 2 roky)** – odlišuje sebe jako aktivního činitele od okolního světa a začíná jednat záměrně.
- **Předoperační (2-7 let)** – dítě se učí používat jazyk a vytvářet mentální reprezentace objektů pomocí představ a slov. Nechápe ještě určitá pravidla nebo operace myšlení a je stále egocentrické. Předměty třídí dle jednoho znaku. Není s to zaměřit pozornost na více než jeden aspekt situace.
- **Stádium konkrétních operací (7-12 let)** – dítě dokáže logicky myslet. Chápe stálost počtu, množství a hmotnosti. Třídí předměty dle různých znaků a dokáže je seřadit dle jedné vlastnosti, např. Velikosti. Přestože děti používají abstraktní pojmy, činí tak pouze ve vztahu ke konkrétním objektům – to znamená, že k objektům, které mohou

přímo vnímat smysly.

- **Stádium formálních operací (od 12 let)** – dítě dokáže myslet logicky o abstraktních pojmech a systematicky testovat hypotézy. Zabývá se abstrakcí, budoucností a ideologickými problémy. Jeho úroveň myšlení dosahuje úrovně myšlení dospělých.

U vybrané cílové skupiny dětí se tedy jedná o stádium konkrétních operací, které je tak charakterizováno pro vázanost myšlení na konkrétní obsah. Uvažování v této době vykazuje celou řadu změn. Děti lépe klasifikují, uvědomují si příčinnost, lépe uvažují o tom, jak prožívají a přemýšlejí ostatní lidé. Uvažování je v tomto věku konkrétní. V činnosti dítěte je obsažena aktivní i pasivní adaptační složka. Pro dítě začíná být důležité, jak je vnímáno ostatními, jakou roli a pozici zaujímá ve skupině. Dítě je nuceno se přizpůsobovat a zároveň se snaží prostředí změnit tak, aby lépe vyhovovalo jeho potřebám. Utváří si svůj pohled na svět.³

2.2 Účinky na utváření osobnosti žáka

Dětství a dospívání jsou periody mezi zvláštním, výlučným postavením v lidském životním cyklu. Kromě toho, že je to období, během kterého dochází k sociálnímu zrání, vyznačuje se také značnou mírou volného času. Tento čas vyplní každé dítě jinak. Některé má své zájmy, koníčky a tento prostor mu zcela vyplní. Jiné dítě se „nudí“ a pak tím nejdostupnějším a zároveň lákavým se stávají různé technologické prostředky. Mění se hodnoty, rodiče se často svým dětem nevěnují a nemají na ně čas. Nevědí, čím se jejich děti zabývají a co dělají ve volném čase, s kým se stýkají a také jim mnohdy nedovedou nabídnout žádnou pozitivní motivaci.

Potom tyto prostředky tvoří hlavní náplň volného času dětí a mládeže. Času, který je prázdný, nevyplněný či neorganizovaný. A takto neorganizovaného času dětí se zmocňují média, mezi nimi především televize a část zábavního průmyslu specializujícího se na dětskou klientelu, jež dětem nabízí vysoce zpracované, unifikované představy. Děti jsou v institucionálním a unifikujícím prostředí vystaveny více než v minulosti tlakům na dokonalou adaptaci, které přicházejí z mnoha stran a nejsou nikdy dokonale koordinovány. Jde

3 Vizdal, F., Základy psychologie I.. Brno: IMS, 2003, s. 33

o prostředí vyžadující velkou míru konformity.⁴

Do očekávání mládeže, zejména ve věku do 15 let se promítá její sociální pozice na hranici mezi dětstvím a dospělostí. Zásadní motivací proč sledovat televizní vysílání je „pobavit se“, „odreagovat se“, „odpočinout si“. Svá očekávání, která jsou ještě nenaplněná v reálném životě náhradně očekávají v realitě televizního vysílání. Jednou z charakteristik současné mládeže je ochuzení jejich životního pole od jejich reálného života. Reálné požitky, reálné vztahy, reálné události nahrazuje televizní virtuální realita. Účinky masmédií obecně závisejí na úrovni jednotlivců, na osobnosti recipienta a na situačním kontextu mediální konzumace.

Zkoumání účinků se až dosud soustředovalo většinou na individuální úroveň, tj. byly zkoumány reakce na *masmediální obsahy* u víceméně izolovaných jedinců nebo malých skupin, aniž by se přihlédlo k účinkům na vyšší systémové úrovni (tj. na celou společnost). Účinky nevznikají jenom na úrovni jednotlivců nebo skupin, ale rovněž na úrovni subsystémů a celých systémů.⁵

Štefánia Krokočková ve svém příspěvku uvádí: „Jedním z předpokladů úspěšného člověka v informační společnosti je schopnost orientovat se ve světě informací. O problematice informací se mladý člověk dozvídá ve škole (předmět informatika) a mimo ní ve volném čase, kde hlavním zdrojem šíření informací jsou masmédiá. Při vysvětlování masmédií na mládež určila Himmelweitová (1962, podle 1969, s.94) tři druhy vlivů:

- **Bezprostřední** – Bezprostřední vliv masmédií je takový vliv, při kterém působí informace přímo na dítě a nebo mladého člověka, aktivizují se jeho vnitřní psychické procesy, na základě kterých přijímá a zpracovává obsah informací a nebo jedná předpokládaným způsobem. Bezprostřední vliv si vyžaduje od jedince psychickou a sociální vybavenost, aby byl schopný výběru informací, které mají pro něho význam, aby je dokázal využít ve svůj prospěch. Mnoho mladých lidí tuto vybavenost nemá a potom jsou nejistí a ztrácejí orientaci v masmediálním světě.

4 Matoušek, O. Kroftová, A., Mládež a delikvence. 2.vyd.,aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X, s. 38

5 Kunczik, M., Základy masové komunikace 1.vyd. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-134-X, s.161

- **Podvědomý** – Podvědomý vliv můžeme označit za nepostřehnutelný, který se jeví tak, že přijímající ze začátku informace nepřijímá pro souvislosti, ve kterých se objevuje to, co je přijatelné, nežádoucí, např. Agresivita, citové vydírání, chování, které je nepotrestané apod. Po čase na tyto události, které se vyskytovaly spolu s uvědomovaným jevem zapomíná, ale zůstává v něm citové napětí, podvědomý vliv, vyvolaný obsahem informace, resp. Jednáním nějakého hrdiny. Jde o uvědomělou interiorizaci prezentovaných postojů, hodnota chování.
- **Kumulativní** – Kumulativním vlivem rozumíme nahromadění informací, které splývají, hromadí se společně s následujícím vlivem. Jde o dlouhodobý vliv, když se nahromadí poznatky a informace medializovaného obsahu do určitého kontextu, rámce a jsou zaměřené na dosahování cílů vzdělání, porozumění, při orientaci, ale i při hře. Faktem zůstává, že nahromaděné informace masmédií umožní mladým lidem osvojit porozumění, orientaci a činnosti, které by v praktickém životě těžko dosáhli.⁶

2.3 Účinky na utváření osobnosti handicapovaného žáka

V této části práce je třeba zamyslet se nad kvalitou života. Definovat „kvalitu života“ je velmi nesnadné. Obzvláště, máme-li na mysli kvalitu života postižených, obvykle sledujeme, jaký dopad má dané postižení jedince na jeho fyzický či psychický stav, na jeho způsob života a pocit životní spokojenosti.

Definice kvality života vychází z Maslowovy teorie potřeb, tj. naplnění základních fyziologických potřeb (potřeba nasycení, spánek, úleva od bolesti) je předpokladem aktualizace a uspokojení potřeb subtilnějších (potřeba bezpečí, potřeba blízkosti jiných, potřeba sebeúcty). V současné době existuje celá řada definic kvality života, ale zdá se, že žádná z nich není všeobecně akceptována. Mají však jedno společné, a to, že pojem „kvalita života“ by měl obsahovat údaje o fyzickém, psychickém a sociálním stavu jedince.

⁶ Kročková, Š., Kumulativní vliv masmédií na děti a mládež., Sborník příspěvků z 8. konference ČpdS., 1.vyd. Brno: Česká pedagogická společnost, 2000. ISBN 80-85615-92-4, (výchova a práva dítěte na prahu tisíciletí) s. 276-279

Lidé se zdravotním postižením dělají některé věci neobvyklým způsobem. Cílem není šokovat, být odlišný, ale snaha být co nejsamostatnější a žít uspokojivým způsobem.⁷

Pro svoji práci jsem si zvolila 12 letou dívku integrovanou do základní školy. Velký slovník naučný (*Kolektiv, 1999*)⁸ obsahuje několik významů slova integrace. Integrace ve společenskovědním významu je zde definováno jako „plnohodnotné soužití zdravých a handicapovaných jedinců, jež umožňuje respektování individuálních potřeb každého z nich v různých oblastech života.“ Jejím zdravotním postižením je DMO. Dětská mozková obrna (*DMO*).

V defektologickém slovníku (*Kolektiv, 2000*)⁹ se uvádí, že se jedná o poruchu řízení hybnosti a vývoje řízení hybnosti a jiných centrálních funkcí z postižení mozku v nejranějším dětství. Příčinou DMO jsou buď prenatální nebo perinatální, nedonošenost, Rh inkompatibilita a dále raně postnatální činitele.

Katka je integrována do 4. třídy základní školy, aby mohla tuto školu a třídu navštěvovat, musela získat doporučení ze Speciálně pedagogického centra při Mateřské a Základní škole pro tělesně postižené, Brno, Kociánka 6.

V tomto doporučení se uvádí:

- **Hrubá motorika:** dívka imobilní, při vyšetření na vozíku. Vozík se v místnosti pokouší ovládat. S pevnou oporou se udrží ve stoje jen krátce.
- **Jemná motorika:** Vedoucí ruka levá. Navléká a pevný návlek. Manipuluje i s drobnějšími předměty. Výrazně vážne vizuomotorická koordinace pohybů, zvláště při činnostech zaměřených na přesnost. Jemná motorika je více narušena u pravé ruky, která je při práci využívána minimálně.
- **Grafomotorika, kresba, písmo:** Úchop psacího náčiní vcelku adekvátní s náznakem

7 Novosad Libor., Základy speciálního poradenství., Struktura a formy poradenské pomoci lidem se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním. Praha, Portál 2000, ISBN 80-7178-197-6., s. 159

8 Kolektiv autorů, Velký slovník naučný, Praha, Diderot 1999, ISBN 80-902723-1-2, s. 611

9 Sovák Miloš a kol., Defektologický slovník, H&H 2000, ISBN 10 80-86 022-76-5, s. 213

špetky. Opora tužky o druhý článek ukazováku. Tlak na podložku adekvátní. Figurální kresba je po obsahové i formální stránce spíše podprůměrná, ale Katka kreslí ráda a u této činnosti vydrží poměrně dlouhou dobu. Tvary písma jsou osvojeny. Číslice zvládá samostatně napsat všechny. Písmo jí zvýšeně vyčerpává, proto je využíváno pracovních listů a doplňovacích cvičení.

- **Komunikativní dovednosti:** navazuje kontakt bez problémů. Je komunikativní a na otázky odpovídá jednoduchou větou. Slovní zásoba odpovídá věku. Řeč bez vad, pouze s lehkou artikulační dovedností.
- **Rozumová oblast:** Celkový všeobecný přehled je v jednotlivých oblastech nevyrovnaný, někdy má problémy odpovědět na otázky, pravděpodobně proto, že nedokáže tak rychle aplikovat a propojovat získané informace. V běžných situacích se orientuje na úrovni sociálních zkušeností. Čtení neznámého textu velmi pomalu, ale celkem plynulým slabikováním. Zarážky se stále objevují u složitějších slov. Čtenému textu v hrubých rysech rozumí. V matematice má Katka největší problémy. Dosud nezvládla určit počet prvků postřehováním a stále je nucena počítat po jedné (i u množství 4 prvků). Sčítá a odečítá do deseti pouze s dopomocí názoru. Pamětně zvládá pouze několik jednoduchých spojů na sčítání a odečítání do desíti. Zatím není možné počítat přes desítku.
- **Vnímání:**
Sluch- foneticky rozvinut
Zrak – korekce brýlemi.
- **Pozornost:** Koncentrace záměrné krátkodobé pozornosti při cílené řízené práci je velmi kvalitní. Při samostatné práci se objevují častěji odklony od práce, zvláště při činnostech, které jsou pro dívku těžké, nebo ji nebaví.
- **Únava:** Zvýšeně unavitelná. Pomalejší psychomotorické tempo.

- **Sebeobsluha:** Nutná výpomoc při hygieně a při přesunech.
- **Adaptace a sociální chování:** Klidná a vstřícná dívka, bez známek potíží v adaptaci. Při vyšetření bez známek tenze. Orientace v běžných situacích odpovídá zkušenosti dívky. Katka má pro školní rok 2008/2009 individuální vzdělávací program. DMO, pedagogická asistence po celou dobu výuky.

Individuální vzdělávací program

Individuální vzdělávací program obsahuje údaje o:

- Obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi včetně odůvodnění.
- O cíli vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva.
- Volbou pedagogických posupů, způsob zadávání a plnění úkolů.
- Způsob hodnocení, úpravu konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek nebo absolutoria.
- Zdůvodnění potřeby dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci se žákem a její rozsah; např. tlumočnické služby a jejich rozsah.
- Seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů nezbytných pro výuku žáka nebo pro konání příslušných zkoušek.
- Jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka.

- Návrh případného snížení počtu žáků ve třídě běžné školy, kde se žák vzdělává předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných dle zvláštního právního předpisu.
- Závěry speciálně pedagogických, popřípadě psychologických vyšetření.

Katka má na rok 2008/2009 zpracován tento IVP:

- **Český jazyk:** Opakovat určování podstatných jmen a sloves. Gramatické učivo zvládne bez větších redukcí. Pokračování nácviku psaní na počítačové klávesnici – automatizace písmenek
- **Cizí jazyk:** Katka je schopna zvládnout slovní zásobu stejně jako spolužáci, pouze potřebuje výpomoc při zapisování do sešitu a při vypracování písemných úkolů.
- **Matematika:** Pokračovat v automatizaci násobení a dělení. Řešení a tvoření slovních úloh. Počítání s velkými čísly – ústně i písemně.
- **Geometrie:** Měření délek, jednotek. Rýsování kružítkem, souměrnost.
- **Přírodověda:** Učivo bez redukce, pomoc při zápisu učiva.
- **Vlastivěda:** Učivo bez redukce, pomoc při zápisu učiva.

Výchovné předměty:

- **Výtvarná výchova a praktické činnosti** – podpora originální projev.
- **Hudební výchova** – bez omezení.

Dílčí závěr

Se svými spolužáky se účastní všech aktivit. Ve třídě má asistentku, která jí pomáhá při přípravě pomůcek, psaní příkladů do matematiky, přípravě pracovních listů do ČJ a M i naukových předmětů, *tréninku psaní na klávesnici počítače*, doprovod na akcích školy. U lavice sedí na vozíku.

Škola je bezbariérová. V roce 2008 získala dotaci ve výši tří milionů korun na zvelebení základní školy. Uvedený projekt se zabývá modernizací objektů základní školy, díky kterému došlo k vybudování nových učeben a k modernizaci dalších výukových prostor včetně odborných, za účelem zvýšení kvality výuky. Tato modernizace obsahuje několik aktivit. Nově došlo k vybudování speciální toalety a nákupu notebooku pro handicapovanou žákyni. V rámci projektu vznikla také multimediální učebna, která je vybavena počítačovou sestavou, zařízením k projekci a interaktivní tabulí.

Požádala jsem Katku, jestli by byla ochotná napsat několik řádků o svém vztahu k počítači a internetu. V době jarních prázdnin mě vyhověla a napsala následující:

Jmenuji se Katka a chodím do 4. tř. základní školy. Protože jezdím na vozíčku, potřebuji ve škole pomoc asistentky. Moje asistentka Jana mi pomáhá 3.rok, všichni ve třídě ji máme moc rádi. Někdy se stává, že její pomoc využívají i ostatní spolužáci. Tím pomáhá i paní učitelce. Např. v matematice, když někdo nerozumí nové látce nebo zadaným příkladům, Jana mu pomůže s vysvětlením. Také s námi ráda pracuje ve výtvarné výchově a pracovních činnostech. Je naší dobrou kamarádkou a učitelkou.

Protože kvůli svému postižení píšu hodně pomalu, Jana mi dělá písáře, nebo využívám notebook. Když píšeme test např. z vlastivědy nebo angličtiny, diktují Janě, co má psát. Moje pomocnice je spravedlivá, píše opravdu jen to, co říkám (i špatně). Nikdy mi při písemce neradí, protože by to nebylo fér. V matematice si většinou píšu výpočty sama. V psaní na počítači zatím nejsem moc rychlá, musím víc trénovat. Ve škole ho nyní využívám k psaní diktátů.

Doma mám program na procvičování angličtiny, jsou v něm různé zábavné úkoly. Občas hraju hry, ale příliš dlouho u nich nevydržím. Raději si čtu.

Největší výhodou je pro mě program skype. Mohu si dlouho povídat se dvěma kamarádkami, které znám už ze školky a také spolu někdy jezdíme do lázní. Obě holky jsou také na vozíčku a moc často se nevidíme. Hodně se spolu nasmějeme. Nejvíce si voláme např.

když jsem nemocná a nemůžu ani do školy. SKype je úžasná věc a mamka mě nehlídá, jak dlouho už volám. Užíváme si to, dokud máme o čem povídat a baví nás to.

Často taky s mamkou a taťkou hledáme něco na internetu. Nejvíce zajímavosti do školy, o zvířatech nebo programy divadel a kin. Moc ráda chodím do divadla.

*Také jsme si na netu našli bezva dovolenou s bezbariérovým ubytováním a místy, kam se v pohodě dostanu i s vozíčkem. **Pro vozíčkáře je internet ohromný pomocník v cestování,** protože se nemůže jednoduše sbalit a vyrazit, kam ho zrovna napadne. Měl by si nejdříve prozkoumat terén, čímž se vyhne řadě nepříjemností.*

*Největšími **nepřáteli jsou schody, nepřizpůsobené WC, neschůdná cesta** nebo neochotní lidé, ale těch jsme naštěstí potkali méně, než vstřícných. Když se chce, všechno jde.*

*Já mám zatím výhodu, že jsem drobek a rodiče mě většinou všude vynesou, nebo vytáhnou i s vozíčkem. Nedávno mě taťka vynesl na vysokou rozhlednu v Českém Krumlově (bez vozíku). V dnešní době je stále více míst upravováno pro cestu na vozíku a se zdatným pomocníkem se dají podnikat celkem náročné výlety. V létě bychom se chtěli podívat do Vysokých Tater. **Kde si zjistíme, kam se můžeme až vydat? No přece na internetu.***

Myslím, že v tomto Katčíném mailu je vyjádřeno mnohé a názorně ukazuje čím je handicapovaný člověk nucen projít. Z textu jasně vyplývá, že nové technologie, včetně internetu mohou výrazně přispět ke zkvalitnění jejich života.

Důležitým aktérem procesu integrace je druh a stupeň postižení, **přání, postoje a očekávání žáka, vyjádření jeho názoru, připravenost, motivovanost, očekávání rodičů, sociální status žáka a vliv jeho spolužáků**. Péči o lidi se postižením zahrnují tři základní resorty.

- **Školství.**
- **Sociálních věcí.**
- **Zdravotnictví.**

Strukturace postižení v populaci:

- **těžká postižení – cca 3%** - nevidomí, neslyšící, těžké mentální či tělesné postižení, především speciální školy,

- **středně těžká postižení – cca 17%** - středně těžké postižení sluchu či zraku, středně těžké tělesné či mentální postižení. Výchova a vzdělávání je možné v běžných školách – kvalitní příprava podmínek, individuální zhodnocení,
- **lehké postižení – cca 80%** - lehké vady zraku a sluchu, lehké postižení mentální nebo tělesné. Výchova a vzdělávání je možné v běžných školách.

V této kapitole je třeba zmínit a vysvětlit používanou terminologii pro její lepší chápání.

- **Integrace:** Dítě/žák se zdravotním postižením ve skupině (třídě) dětí zdravých.

Vada x postižení x znevýhodnění:

- **Vada, porucha, defekt** – je narušení psychické, anatomické či fyziologické struktury nebo funkce.
- **Postižení** – znamená omezení nebo ztrátu schopnosti vykonávat činnost způsobem nebo v rozsahu, který je pro člověka považován za normální.
- **Znevýhodnění (handicap)** – projevuje se jako omezení vyplývající pro jedince z jeho vady nebo postižení, které ztěžuje nebo znemožňuje, aby naplnil roli, která je pro něj (s přihlédnutím k jeho věku, pohlaví a sociálním či kulturním činitelům) normální.

Legislativní vymezení vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami:

- Úmluva o právech dítěte.
- Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon.
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.
- Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Článek č. 23 – Úmluvy o právech dítěte uvádí:

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají, že duševně nebo tělesně postižené dítě má požívat plného a řádného života v podmínkách zabezpečujících

důstojnost, podporujících sebedůvěru a umožňujících aktivní účast dítěte ve společnosti.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají **právo postiženého dítěte** na zvláštní péči, v závislosti na rozsahu existujících zdrojů podporují a zabezpečují oprávněnému dítěti a osobám, které se o ně starají, požadovanou pomoc odpovídající stavu dítěte a situaci rodičů nebo jiných osob, které o dítě pečují.
3. Uznávající zvláštní **potřeby postiženého dítěte** se pomoc v souladu s odstavcem 2 poskytuje podle možností bezplatně, s ohledem na finanční zdroje rodičů nebo jiných osob, které se o dítě starají, a je třeba k zabezpečení účinného přístupu postiženého dítěte ke vzdělání, profesionální přípravě, zdravotní péči, rehabilitační péči, přípravě pro zaměstnání a odpočinku, a to způsobem vedoucím k **dosažení co největšího zapojení dítěte do společnosti a co nejvyššího stupně rozvoje jeho osobnosti, včetně jeho kulturního a duchovního rozvoje.**
4. Státy které jsou smluvní stranou úmluvy, v duchu mezinárodní spolupráce podporují výměnu odpovídajících informací v oblasti preventivní zdravotní péče a medicínského, psychologického a funkčního léčení v případě postižených dětí, včetně rozšiřování a přístupu k informacím týkajícím se metod rehabilitační výchovy a profesionální přípravy k tomu, aby státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, mohly zlepšovat své možnosti a znalosti a prohloubit tak své zkušenosti v těchto oblastech. V tomto směru se bere zvláštní ohled na potřeby rozvojových zemí.

Provádějícím právním předpisem se pro oblast vzdělávání zdravotně postižených stala vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT ČR) č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Podle této vyhlášky se vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními potřebami uskutečňuje pomocí podpůrných opatření, mezi která zahrnujeme: **využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů**, poskytování pedagogicko-psychologických obecně chápány jako služeb, zajištění služeb asistenta pedagoga, snížení počtu žáků ve třídě.

V paragrafu 3 nalezneme formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením:

- 1. Individuální integrace** – vzdělávání žáků v běžné škole nebo v případech hodných zvláštního zřetele ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.
- 2. Skupinová integrace** – vzdělávání žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.
- 3. Vzdělávání ve škole** samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením, nebo kombinací uvedených forem.

Škola, která se rozhodne dítě s postižením přijmout, by měla za všech okolností spolupracovat s rodiči nebo zákonnými zástupci dítěte a dále zabezpečit podmínky vyplývající z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV,2004):

- Odstraňovat architektonické bariéry.
- Umožnit žákovi používat potřebné a dostupné kompenzační pomůcky, vhodné učebnice a učební pomůcky.
- Uplatňovat alternativní formy komunikace.
- Zabezpečit odbornou výuku předmětů speciálně pedagogické péče a uplatňovat odpovídající učební styly.
- Zohlednit druh, stupeň a míru postižení nebo znevýhodnění při hodnocení výsledků.
- Zkvalitňovat připravenost pedagogických pracovníků.
- Umožnit působení speciálního pedagoga ve škole, druhého pedagoga ve třídě, případně asistenta pedagoga.
- Spolupracovat s rodiči a podporovat spolupráci s odborníky z jiných resortů.

Neméně důležitou roli také hraje **celková výchovná atmosféra ve škole**. Atmosféru školy ovlivňuje vedle sociokulturního zázemí žáků také úroveň pedagogického sboru a vedení školy.

2.3 Hodnotová orientace a změny postojů

Pojem hodnota patří k nejužívanějším výrazům běžné komunikace. Lidé mají určité představy o tom, co a jak je hodnotné, aniž by znali cokoli z teoretických úvah o podstatě hodnot. Tyto představy se však obvykle týkají pouze jednotlivých hodnot, to co považujeme za eticky správné (nesprávné), výhodné (nevýhodné), krásné (nehezkné), žádoucí (nežádoucí). Hodnoty úzce souvisí s morálními normami. Mnozí psychologové pokládají za užitečné rozdělit morálku na dvě souvztažné stránky:

- **subjektivní** – vnitřně zastávané osobní zásady chování.
- **objektivní** – postoje a chování obecně kladně hodnocené kulturní skupinou, k níž jedinec patří.

Zejména tato druhá stránka je psychology zkoumána důkladněji, zvláště v souvislostech celkového rozvoje dětského chování. Obecně je zastáván názor, že morální normy a hodnoty jsou ponejvíce naučené struktury, které si malé děti osvojují nejprve od rodičů, později od učitelů, vrstevnických skupin, prostředků a společnosti. Již Piaget (1932) pozoroval změny v úrovni morálního usuzování v průběhu kognitivního vývoje.

V období **heteronomní morálky (5-11 let)** je jednání posuzováno pouze na základě shody s pravidlem, a to bez ohledu na to, co pravidlo přikazuje. Pravidla jsou v tomto období chápána doslovně, lpí se na literě pravidla. Dítě se nejvíce zajímá o důsledky než o záměr jednání. Nesprávné jednání je posuzováno podle vnějších znaků, podle důsledků jednání. Tresty jsou obecně chápány jako správné a automatické následky přestupku a jsou záležitostí rozhodnutí autority.

V období **autonomní morálky**, které se rozvíjí od 12 let, je jednání posuzováno na základě subjektivní odpovědnosti, která je produktem kooperace, vzájemného porozumění a rovného práva. Prostřednictvím transformovaného chápání vztahů k vrstevníkům a s postupným rozvojem formálního myšlení přesouvá dítě pozornost z důsledků jednání na záměr, intenci jednající osoby. Pravidla již nejsou chápána jako neměnné požadavky přicházející zvenčí, ale jako produkty vzájemné dohody a jsou otevřena diskuzi či demokratickému vyjednávání.

Morální vývoj dítěte je velmi dobře zobrazen šesti Kohlbergovými stadii morálního vývoje (seskupených pod tři obecnější záhlaví). V období autonomní morálky, které se rozvíjí od 12 let, je jednání posuzováno na základě subjektivní odpovědnosti, která je produktem kooperace, vzájemného porozumění a rovného práva. Prostřednictvím transformovaného chápání vztahů k vrstevníkům a s postupným rozvojem formálního myšlení přesouvá dítě pozornost z důsledků jednání na záměr, intenci jednajících osoby.

Pravidla již nejsou chápána jako neměnné požadavky přicházející zvenčí, ale jako produkty vzájemné dohody a jsou otevřena diskuzi či demokratickému vyjednávání. Zabývá se především schopností lidí uvažovat mravně v abstraktních situacích, nikoliv jejich odvahou využívat vlastní mravní potenciál v reálných situacích.

Přehled jednotlivých stádií:

- **Prekonvenční úroveň morálky (do předškolního dětství)**

- první stupeň je charakterizován poslušností a orientací na vyhnutí se trestu,

- druhý stupeň je dán účelově a směnou – za dobré se považuje dodržování pravidel pouze tehdy, je-li to v bezprostředním osobním zájmu, jednání podle principu „stejně za stejné“.

- **Konvenční úroveň morálky**

- třetí stupeň charakterizuje konformita, souhra mezi lidmi – dobré je to, co se čekává, je důležité být dobrým člověkem podle obvyklých společenských měřítek,

- čtvrtý stupeň sociální souhra, uchování systému – dobré je plnění povinností, se kterými člověk souhlasil, zákony a pravidla se mají dodržovat s výjimkou naprostých krajností, kdy dochází ke konfliktu s jinou normou.

- **Postkonvenční úroveň morálky**

- pátý stupeň odpovídá společenské smlouvě, užitečnosti, právům jedince jako obecnějším principům; lidé jsou nositeli rozmanitých hodnot, názorů a přesvědčení;

většina hodnot je relativní, přesto je dobré v rámci společenské smlouvy dodržovat některé hodnoty (život, svoboda), ale relativní nejsou, musí se chránit bez ohledu na názor většiny,

- šestý stupeň se vyznačuje zaměřením na obecné etické principy – dobré je dodržování svobodně volených obecných principů (obecná spravedlnost, rovnost lidských práv, lidská důstojnost).¹⁰

Eisenberg uspořádal šest úrovní hodnotové orientace:

1. Klédonická, sebestředná orientace (předškoláci, někteří mladší školáci) – děti se řídí očekávanými následky pro sebe, nikoli morálními ohledy.
2. Na potřeby zaměřená orientace (někteří předškoláci a většina dětí na 1. st. ZŠ) – je vyjádřen ohled na druhé dítě, ale málo se zvažuje, co je potřeba udělat ku pomoci, a je málo dokladů o zvnitřněných hodnotách.
3. Na schválení a mezilidské vztahy zaměřená orientace nebo stereotypní orientace (některé děti na 1. st. ZŠ a některé starší děti) – děti pomohou druhým, protože se to od nich očekává (je to společenské pravidlo), nebo aby tím získaly oblibu.
4. Sebereflektující empatická orientace (někteří žáci 2.st ZŠ a střední školy) – projevy soucitu a přijetí role toho, kdo se rozhodl pomoci.
5. Přejícná úroveň (někteří žáci 2.st ZŠ, SŠ, někteří dospělí) – pomoc druhému je založena na zvnitřněných normách (jak jedinec hodnotí sám sebe).
6. Silně zvnitřněné normy (zřídka žáci 2.st. ZŠ, SŠ, někteří dospělí) – pomoc druhým je založena na jasně zvnitřněných normách a hodnotách (např. sebeúcta, odpovědnost atd.).

Celková linie *Eisenbergových stádií* odpovídá liniím *Kohlbergovým* ale prosociální usuzování je zde urychleno. V rámci rozvíjení hodnotového systému nelze podceňovat i vliv sdělení zkušenosti, rozhodující je vlastní prožitek. Proto řadu dobře míněných rad člověk nebere vážně do té doby, než se sám přesvědčí o jejich oprávněnosti slova rodiče nebo i učitele, která nevycházejí z osobní zkušenosti dětí, nebo jsou s ní dokonce v rozporu, nejsou většinou brána vážně, ale často podlamují i důvěru k těm, kteří je vyslovují.

10 Doc. PhDr. Kohoutek, R., CSc., Vývojová psychologie, IMS Brno 2003

Problém je totiž v tom, že slovo obyčejně obsahuje pouze informaci, ale právě lidská zkušenost působí i na city, ale také varuje. Role rodiče a učitele má v morálním vývoji dítěte nesmírný význam. Např. má malou cenu zdůrazňovat dětem potřebnost tolerance a soucitu, jestliže rodič (učitel) ve svém vlastním jednání je netolerantní a necitelný. Důležitou roli zde hraje sympatie a empatie těchto lidí. Sympatizovat s někým znamená litovat ho v jeho těžkém údělu, zatímco empatizovat s ním znamená spoluprožívat obdobné city, jaké právě prožívá on.

K úspěšnému osvojení a *uplatňování morálních zásad je vždy nezbytná zpětná vazba okolí*. Ať je na škole sebelepší morální výchova, pokud učitel neuplatňuje její zásady ve svém každodenním kontaktu s dětmi, něco z jejího účinku se ztrácí. Jestliže s morálními hodnotami zachází jeden učitel určitým způsobem a jiný úplně jinak, dítě zde cítí velký rozpor.

Z výsledků šetření, které provedly polští a čeští studenti vyplynulo, že se v dnešní době nijak výrazně neodlišuje hodnotová orientace žáků venkovských škol od žáků škol malého a velkého města, a je to jak v *České republice tak v Polsku*.

Výzkumy prokázaly, že zkoumaní žáci jsou bystrými pozorovateli života, neboť již ***žáci 1. stupně základní školy si začínají uvědomovat hodnoty, které jsou důležité v životě každého člověka***. Mají již částečné osobní zkušenosti, vědí, jak velkým štěstím je žít v harmonické rodině s klidným a bezpečným zázemím. Zvláště silně se tato hierarchie hodnot odráží v mysli vesnických dětí. Oproti tomu nás nemůže uspokojit fakt, že ***poměrně malý význam respondenti přikládali učení a dosaženému vzdělání***.

Velmi málo dětí si uvědomuje jejich důležitost při realizaci životních plánů. Studenti realizující výzkum se domnívali, že názory dětí ovlivnily negativní příklady v jejich okolí. Tyto závěry potvrzuje i přesvědčení dětí o tom, že úspěchy v životě závisí hlavně na štěstí.

Pravděpodobně si ještě neuvědomují, jak důležité je pro život získávání vědomostí, píle, svědomitost, odpovědnost či schopnost rozvíjet vrozené nadání soustavnou prací

Výzkumy také přinesly mnoho dokladů *o převažujících vzorech dětí mladšího školního věku*. Odráží se zde určitý posun, v uvažování, jehož příčinou jsou nové předměty stimulující rozvoj současné mládeže.

Před očima dětí probíhají nové společensko-ekonomické změny a s nimi vznikají i nové hodnoty. Děti projevují sklon identifikovat se s těmi, kteří podle jejich názoru tyto hodnoty reprezentují. Společenské transformace stále výrazněji mění způsob dětského myšlení a jejich vidění světa.

Stále významnější roli mají sdělovací prostředky, hlavně tisk a televize. Jejich prostřednictvím se představují dětem *nové atraktivní filmové postavy i neobyčejné osobnosti*. Mladí diváci prožívají příběhy těchto hrdinů velmi intenzivně, vžívají se do svých iluzí a *snaží se* s představovanými osobnostmi *ztotožnit*.

Dívky obvykle obdivují mladé, pěkné, hezky oblékané muže a ženy, žijící v přepychových bytech. Chlapci mají tendenci preferovat vzory imponující silou, fyzickou dokonalostí, odvahou. Jejich pozornost přitahují úspěšní lidé, se závratnou kariérou, kteří si v aždé situaci umějí poradit, kteří snadno a rychle získávají peníze a blahobyt. Učitelé i rodiče (nízkou pozici ve výzkumech získal především otec), s nimiž se děti setkávají každý den, většinou tyto vlastnosti nemají, navíc jsou těmi, kteří od dětí něco požadují, poručí je, napomínají, trestají (někdy velmi tvrdě). Proto se pravděpodobně vždy nejeví jako vzory hodné následování. *Děti v tomto věku nedovedou hodnotit člověka jako celek, navíc ještě nemohou porozumět všem motivům určitého jednání, a proto dochází k výběru vzorů s ne příliš hodnotnými vlastnostmi a jejich fetišizaci.*

Rodiče i učitelé by měli ve svém výchovném působení a ovlivňování dětí postupovat velmi citlivě, působit vlastním příkladem tak, aby děti rozpoznaly cenné vlastnosti podílející se na obohacování osobnosti a rozhodující o jejich lidství. Mravní hodnoty si dítě vytváří na základě příkladu dospělých, proto rodina a škola mají nezastupitelnou úlohu pro formování správného nahlížení dítěte na svět, na život i pro správné uspořádání hodnot v jeho životě

Dítě vyrůstající ve spořádané rodině se od nejtělejšího věku setkává s hodnotami uznávanými svými rodiči. Ty také nejvíce ovlivňují jeho vývoj a utváření jeho hodnotové orientace. Dítě si pak snadněji vybírá svůj vzor, příklad, ideál, model mezi členy rodiny, učiteli i dalšími osobami v nejbližším okolí. **Rodiče si mnohdy ani neuvědomují, co cenného mohou dítěti dát do života.** Zároveň bude nutné v určité míře omezovat násilné vnucování nekvalitních a nemorálních norem chování i jejich bezmyšlenkovité uplatňování.

Rovněž důležité bude zamýšlet se nad významem výchovy a podporováním vztahu ke zdraví u žáků na 1. stupni vesnických i městských základních škol. Výzkumy přispěly k závěrům, že úroveň zdravotní výchovy na tomto stupni školy není uspokojivá, že v oblasti „prozdravotního“ chování a myšlení existuje řada nedostatků, které pak přinášejí určitá zdravotní ohrožení v pozdějším věku. Žáci většinou nepovažují zdraví za podstatnou hodnotu a ani neexistuje dostatek vybraných forem chování podporujících zdraví. Vědomosti dětí, stejně jako přínos učitelů v této oblasti, jsou zatím nedostačující. Jde o to, aby si dítě co nejdříve uvědomilo význam svého zdraví a chránilo ho jako cennou hodnotu zasluhující si nejvyšší úcty. K tomuto poznání by jistě přispěla důslednější zdravotnická propagace ve školách. Učitelé si budou muset ještě výrazněji uvědomit souvislosti mezi výchovou a zdravím a pokusit se je ve výchovném procesu skloubit a propojit.

Ze všech šetření, která jsme provedli, jednoznačně vyplynulo, že **učitel dítěti porozumí** a pochopí jeho jednání jen tehdy, **bude-li dobře znát jeho psychické zvláštnosti, individuální vlastnosti, rodinné prostředí, v němž dítě vyrůstá, příčiny, které k jeho chování vedou** apod. Do budoucna je třeba také zvýšit informovanost školy o rodinném prostředí a jeho vlivu na dítě, stejně tak informovat rodiny o práci školy

Učitelé nedostatečně využívají dobrých i špatných zkušeností rodičů a výchovným působením na jejich děti, neznají citovou atmosféru rodiny, vzory předkládané rodinou dětem, ani to, jakou váhu přikládá rodina vzdělání. Bude proto nutné hledat nové způsoby přímého kontaktu a vzájemné spolupráce školy a rodiny.

Každé dítě by mělo být ovlivňováno, vedeno a formováno tak, jak to odpovídá jeho duševním a tělesným dispozicím. Výchova, prostředí i dědičnost utvářejí osobnost a charakter dítěte i jeho postoj k hodnotám. Každodenní výchovná práce učitele, obzvláště na prvním stupni ZŠ, by měla být zaměřena na pronikání všelidských hodnot do praxe.

Učitel by měl pomoci dítěti hodnoty objevovat, vést dítě k jejich pochopení i přijetí a zároveň tyto normy včleňovat do systému potřeb dítěte. Na tomto stupni je nejvíce ovlivnitelné, je schopné se zájmem přijímat poznatky ze svého okolí a po poznávání touží.

Dítě nelze získat pro mravní hodnoty pouze prázdňými řečmi, ani se s nimi nerodí, ale získává se pro ně výchovou a dobrým příkladem dospělých. Rodina a škola, jak na vesnici, tak i ve městě, mají nezastupitelnou roli a velký význam pro nahlížení dítěte na život i pro správné uspořádání hodnot v jeho životě¹¹

11 Holoušová, D. - Nelešovská, A.: Hodnotová orientace žáků mladšího školního věku, Sborník příspěvků ze 7. konference ČdS, ISBN 80-85615-81-9, s. 122-127

3. Empirický průzkum

Praktická část této práce se zaměřuje na zjištění vztahu žáků k současným médiím. Snaží se ukázat jak žáci média využívají a k jakým účelům. Rodiče nekoordinují konzumaci médií dětmi. Cílem mého malého průzkumu bylo zjistit jaká je oblíbenost medií u žáků základní školy a zda je ovlivňují. K čemu média využívají a jak věří informacím získaným prostřednictvím masmédií. Zda tato média mají na ně vliv a rodiče jako jedna z výchovných složek mají představu k čemu děti technologie využívají, jaké odpovědi tam hledají.

3.1 Cíl a průzkumné otázky

Cílem mého průzkumu je prokázání skutečnosti vlivu masmédií, zejména internetu, na žáky základní školy. O potvrzení domněnky, že internet (médiá) mohou zdravému dítěti vyplnit čas a to ne vždy smysluplně a handicapovanému dítěti naopak umožnit integraci mezi žáky základní školy a tím i do společnosti.

Průzkumné otázky a jejich skladba byly voleny, tak ,aby žáci mohli zvolit jednu z nabízených možností. Otázky jsou kladeny způsobem, kterým by se dalo zjistit, jestli děti, tedy žáci základní školy, používají různá média, zda tato média mají na ně vliv a rodiče jako jedna z výchovných složek mají představu k čemu děti technologie využívají, jaké odpovědi tam hledají.

Jsou-li děti v rodině informováni jak se chovat k handicapovaným dětem, jak s nimi komunikovat, nebo zda tuto informaci mají z vlastní zkušenosti tj, ze školy, nebo z médií.

Jedna z prvních otázek směřoval k tomu, zda děti mají u sebe v pokoji vlastní televizi či počítač a zda rodiče vědí, jaké pořady sledují a jaké stránky navštěvují.

3.2 Průzkumná metoda a průzkumný vzorek

Jako průzkumnou metodu jsem zvolila formu dotazníku. Použila jsem dotazník vlastní konstrukce (*viz. Příloha č. 1*)

Dotazník je vlastně způsob psaného řízeného rozhovoru. Na dotazy, které jsou na rozdíl od rozhovoru psané, se vyžadují písemné odpovědi. Dotazník je méně časově náročný než rozhovor. Při sestavování dotazníků je třeba promyslet a přesně určit hlavní cíl dotazníkového průzkumu, logicky a stylisticky správně připravit konkrétní otázky a před definitivní aplikací dotazníku provést pilotáž na menším počtu zkoumaných osob, která nám pomůže provést poslední úpravy dotazníku.

Otázky by měly být anonymní. Tím lze zvýšit upřímnost odpovědí. Při sestavování dotazníku je nutno dbát na to, aby byl srozumitelný a neobsahoval sugestivní otázky. Dotazník umožňuje zkoumat i velký počet osob současně, takže v krátké době je možno získat velké množství výpovědí. Odpovědi však bývají často subjektivně zkreslené (i nevědomě).

Zkoumané osoby mohou při vyplňování dotazníku více zvažovat své odpovědi; nejsou pod tlakem nutnosti okamžité odpovědi jako je tomu při aplikaci metody rozhovoru. Jak při rozhovoru, tak i dotazníkem se zjišťují, jak fakta tvrdá (např. nacionalie, pohlaví, věk, povolání), tak fakta měkká (*např. názory, zkušenosti, zájmy, postoje, hodnotový systém, prožitky, představy, přání, potřeby*).

Výsledky metody dotazníku jsou často značně zkresleny velkou vnitřní korekcí, autocenzurou některých zkoumaných osob, které usilují odpovídat ve shodě s tzv. sociální žádoucností, tedy adaptivně, nikoliv expresivně.

Otázky v dotazníku mohou být: *uzavřené, otevřené a škálové*.

Uzavřené otázky, položky nabízejí tázanému volbu mezi dvěma či více možnými odpověďmi, např. Ano – Ne – Nevím.¹²

¹² http://www.ped.muni.cz/wpsy/stud_materialy/koh_dotaznik.htm

Základní škola byla zvolena s ohledem k cíli mého výzkumu, tj. s integrovaným žákem, respektive v tomto případě žákyní 4. třídy. Vybraným vzorkem byli žáci 2., 4., 6., 8., 9. třídy. Zvolila jsem formu uzavřených otázek. Vzhledem k tomu, že přítomnost postižené žákyně dle mého názoru ovlivnila všechny žáky navštěvující tuto základní školu i skladba otázek směřovala ke zjištění, zda tento můj předpoklad je pravdivý.

3.3 Průběh průzkumu

Dotazníkový průzkum byl proveden na Základní škole Bílovice nad Svitavou. Je to obec, která navazuje na město Brno, takže úroveň žáků je téměř shodná s žáky městskými. Tím chci říci, že tato vesnice není malá a izolovaná, kde by nepochybně kontakt dětí s internetem a dalšími médii byl odlišný.

Dotazovaný statistický soubor byl složen přibližně z 90 dotazovaných, a byly v něm zastoupeny skupiny žáků 2., 4., 6., 8., a 9. třídy, obou pohlaví. Dotazník je *přílohou č. 1* této práce.

Vždy byla dotazována jedna třída z daného ročníku. Dotazníky za souhlasu ředitelky školy byly předány třídním učitelům. Učitelům jsem vysvětlila důvod i účel dotazníku

Formuláře byly vyplněny během jednoho týdne v jednotlivých třídách. Děti spolupracovaly, bylo to pro ně zpestření výuky. Některé mě překvapily, že přečetly dotazník až do konce tj. do poslední věty a dokonce připsaly i nějakou vtipnou poznámku k mému poděkování za vyplnění. Někteří použily symbol smajlíku, dnes běžně používaný. Tedy i zde lze spatřit vliv technologií - médií na žáky.

4. Výsledky průzkumu

Výsledky průzkumu jsem vyhodnotila z vyplněných dotazníků. A zjišťovala zda můj předpoklad, že děti mají dostupná média ve svých pokojíčkách tzn. počítač, internet, televizi. Rodiče netuší k jakému účelu je využívají, co sledují.

4.1 Vyhodnocení dat – dílčí závěry

Při vyhodnocování a zpracování dat jsem postupovala postupně po jednotlivých třídách. Dotazníky jsem si rozdělila podle pohlaví. Zpracování jsem provedla slovním vyhodnocením každé jednotlivé třídy a na konec jsem shrnula jednotlivé dílčí závěry.

Dílčí závěr – žáci 2. třídy

dívky: 8

chlapci: 13

Došla jsem ke zjištění, že žáci druhé třídy z 90% vlastní v pokojíčku televizor a počítač, rodiče ví jaké pořady sledují a jaké internetové stránky navštěvují. Kamarády si hledají ve škole a volný čas tráví u počítače. Počítač využívají k hraní her. Při řešení problému hledají 100% pomoc u rodičů Při volbě dalšího studia je ovlivňují ve větší míře rodiče, ale i škola.

Z 80% přítomnost handicapované žákyně na škole ovlivnila jejich vztah k těmto sobám. Informace o tom jak se chovat k těmto osobám mají od rodičů a ze školy. *Děvčata* si myslí, že *je dobré, když spolu studují handicapovaní žáci a zdraví a chlapci* se vyjadřují ve větší míře, že *to dobré není*. Časopisy si vybírají v první řadě sami, nebo s rodiči.

Chlapci se snaží napodobovat své vzory z knih a časopisů děvčata ne. Z 90% věří tomu co se píše. Rádio využívají k poslechu hudby. Billboardy a reklamy sledují a ovlivňují je. Na otázku zda si myslí, že je dobré, když je masmédiá ,nějak zásadně ovlivňují 50% si myslí, že „ano“ a 50% si myslí, že „ne“.

Dílčí závěr- žáci 4. třídy

dívky: 12

chlapci: 8

Žáci této třídy byli zajímavým vzorkem, jelikož v této třídě je integrovaná zmiňovaná handicapovaná žákyně. Žáci z 90% mají v pokojíčku TV i počítač a rodiče z 50% „ví“ a z 50% „neví“ jaké pořady sledují a jaké stránky navštěvují. Na 100% si hledají kamarády ve škole. Volný čas tráví zpravidla venku.

Počítač využívají ke komunikaci s kamarády a k hraní her. Pokud řeší problém hledají 100% pomoc u rodičů. Čtenářský deník píše po četbě knížky z 90% a někteří četba a vypracované z internetu. Při volbě dalšího studia a povolání u chlapců 100% ovlivňují rodiče u dívek rodiče a média.

Na otázku zda ovlivnila přítomnost handicapované žákyně na škole jejich vztah k těmto osobám byla 100% „ano“. Informace jak pomáhat těmto lidem mají z 90% ze školy a zbytek od rodičů. Zda je přínosem, když spolu studují zdraví a handicapovaní byla z 90% odpověď „ano“.

Na otázku zda je média ovlivňují jak u chlapců tak u děvčat byla odpověď 50% „ano“ a 50% „ne“.Knihy a časopisy si vybírají sami. Nevěří všemu co se píše v časopisech a novinách. Rádio využívají k poslechu hudby. Myslí si , že je „dobré“, když je masmédia, TV, časopisy, rádio a internet ovlivňují.

Dílčí závěr – žáci 6. třídy

dívky: 9

chlapci: 10

Tato třída mě velice překvapila negativním přístupem k handicapovaným lidem. Tak jako v předchozích třídách skoro všichni žáci mají ve svém pokojíčku počítač a TV. Rodiče neví jaké pořady sledují a jaké stránky navštěvují. Kamarády si hledají ve škole a v zájmových kroužcích. Volný čas tráví venku s kamarády a u televize. Počítač z 80% využívají k hraní her a k získávání informací.

Při řešení problémů hledají pomoc z 95% u rodičů. Čtenářský deník píše po četbě knížky. Při volbě dalšího studia nebo povolání je ovlivňují z 95% rodiče zbytek se rozhodují sami. Přítomnost handicapované žákyně je vůbec neovlivnila. Informace o tom jak se chovat k handicapovaným lidem mají 50% ze školy a 50% od rodičů. Na otázku zda je přínosem, když spolu studují žáci handicapovaní a zdraví z 95% odpověď zněla „ne“.

Myslí si, že média /TV, internet, časopisy/ je „nemohou“ ovlivnit. Knihy, které čtou si vybírají „sami“. Na otázku zda se snaží napodobovat své vzory byla 100% odpověď „ne“. Nevěří všemu co se píše v časopisech a novinách. Při poslechu rádia neposlouchají jen hudbu. Billboardy a reklamní tiskoviny z 50% sledují a z 50% nesledují a na 100% se domnívají, že je neovlivní. Nemyslí si ze 100%, že je dobré, aby je média nějak zásadně ovlivňovala.

Dílčí závěr – žáci 8. třídy

dívky: 11

chlapci: 6

Jak děvčata tak chlapci mají z 98% ve svém pokojíčku počítač a televizi. Rodiče „ví“ jaké pořady a stránky sledují. Kamarády si hledají z 75% „na internetu“ a z 25% „ve škole“. Volný z 60% čas tráví „venku s kamarády“ a ze 40% „počítače“. Počítač využívají ke komunikaci s kamarády a k získávání informací. Pomoc při řešení problémů hledají z 70%

u „*rodičů*“ a z 30% „*kamarádů*“. Čtenářský deník píše z 90% po přečtení knížky.

Při volbě povolání je 85% ovlivňují rodiče a z 25% nikdo, rozhodnou se sami. Přítomnost handicapované žákyně nijak neovlivnila jejich vztah k těmto osobám. Informace jak se chovat k handicapovaným osobám mají z 50% od „*rodičů*“ a z 50% „*ze školy*“. Myslí si, že „*je přínosem*“, když spolu studují žáci handicapovaní a zdraví.

Na otázku „Myslím si, že média /TV, internet, časopisy/ mě mohou ovlivnit“ chlapci odpovídali, že spíše „*ano*“ děvčata „*ne*“. Časopisy, které čtou si vybírají z 98% sami. Nesnaží se napodobovat své vzory. Nevěří všemu co se píše v časopisech a novinách. V rádiu neposlouchají jen hudbu. Plakáty, billboardy a reklamní tiskoviny sledují, ale neovlivní je.

Dílčí závěr – žáci 9. třídy

dívky: 8

chlapci: 6

Žáci této třídy mají z 90% ve svém pokojíčku počítač a TV. Rodiče neví jaké programy sledují a jaké stránky navštěvují. Kamarády si ze 70% hledají „*ve škole*“ a ze 30% na „*internetu*“. Volný čas tráví z 60% „*venku s kamarády*“ a ze 40% „*u počítače*“. Počítač využívají z 60% „*ke komunikaci s kamarády*“ a z 40% „*k získávání informací*“.

Když řeší nějaký problém pomoc hledají z 60% „*u rodičů*“ a ze 40% „*u kamarádů*“. Čtenářský deník píše po četbě knížky. Při volbě dalšího povolání je ovlivňují rodiče. Přítomnost handicapované žákyně neovlivnila jejich vztah k těmto osobám. Informace jak pomáhat handicapovaným lidem mají ze školy, od rodičů i z internetu. Z 90% se domnívají, že je přínosem, když spolu studují žáci handicapovaní a zdraví. V dotazníku byla dětem dána možnost napsat vlastními slovy v čem spatřují přínos společného studia zdravých a handicapovaných žáků.

Žáci uvedli:

- „handicapovaní žáci se díky tomu dostanou mezi normální žáky, poznávají normální lidi, nebudou tolik uzavřeni před reálným světem“
- „spolužáci handicapované žákyně do budoucna budou potom vědět, jak těmto lidem pomáhat, jak se k nim chovat apod.“
- „uvědomí si, že na tom zdravotně ti zdraví mohou být i hů, snaží se více pomáhat“
- „zdraví jim dokážou pomoci s učením, s problémy“

Myslí si, že je mohou média ovlivnit z 80% „ano“ z 20% „ne“ Knihy nebo časopisy, které čtou si ze 100% vybírají sami. Nevěří všemu co se píše v novinách. V rádiu neposlouchají jen hudbu. Sledují billboardy a reklamní tiskoviny, ale neovlivňují je. Na otázku „Myslíš si, že je dobré, když tě masmédia, tedy TV, časopisy, rádio, a internet a další, nějak zásadně ovlivňují?“ z 90% byla odpověď „ne“.

4.2 Vyhodnocení dílčích závěrů průzkumu

Z jednotlivých dílčích závěrů lze konstatovat, že žáci na konkrétní otázku odpověděli následujícím způsobem:

1. Ve svém pokojíčku mám vlastní:

A: televizor B: počítač C: obojí D: žádná z uvedených možností

Rodiče ví jaké pořady sledují ANO / NE

Rodiče ví jaké hry /jaké stránky/ hraji -navštěvují ANO / NE

- mají ve svém pokojíčku jak televizi tak počítač,
- rodiče na prvním stupni mají představu jaké pořady sledují a jaké stránky internetové navštěvují,
- rodiče žáků druhého stupně již tuto skutečnost nesledují.

2. Kamarády si hledám:

A: ve škole B: v zájmových kroužcích C: na internetu D: jinde.....

- kamarády si žáci jak prvního tak druhého stupně hledají ve škole i na internetu.

3. Volný čas trávím:

A: venku s kamarády B: u počítače C: u televize D: jinak.....

- volný čas žáci prvního stupně tráví venku,
- žáci druhého stupně venku, u počítače a TV.

4. Počítač využívám hlavně ke:

A: ke komunikaci s kamarády B: hraní her C: k získávání informací D: jinak.....

- žáci prvního stupně využívají počítač k hraní her,
- žáci druhého stupně ke komunikaci a získávání informací.

5. Když řeším problém, pomoc hledám:

A: u rodičů B: ve škole C: u kamaráda D: na internetu C: jinde.....

- žáci prvního stupně hledají pomoc při řešení problému u rodičů,
- žáci druhého stupně u rodičů a kamarádů.

6. Čtenářský deník píše po:

A: četbě knížky B: používám vypracované z internetu

C: čtu knížky a používám vypracované z internetu D: jiné.....

- žáci prvního i druhého stupně píše čtenářský deník po četbě knížky.

7. Při volbě dalšího studia nebo povolání mě ovlivňují:

A: rodiče B: škola C: média /TV, internet, časopisy/ D: jiné.....

- žáky prvního stupně ovlivňují rodiče,
- žáky druhého stupně rodiče a někteří se rozhodují sami.

8. Ve škole studuje handicapovaná žákyně. Ovlivnila její přítomnost tvůj vztah k těmto osobám?

ANO *NE*

- žáci prvního i druhého stupně se shodují, že její přítomnost neovlivnila vztah k těmto osobám.

9. Informace jak pomáhat handicapovaným lidem mám:

A: ze školy B: od rodičů C: z internetu nebo medií D: od jinud.....

- žáci prvního i druhého stupně mají tyto informace zejména od rodičů a ze školy.

10. Domníváš se, že je přínosem, když spolu studují žáci handicapovaní a zdraví?

ANO *NE*

- u žáků prvního stupně je vidět rozdíl mezi děvčaty a chlapci, kde děvčata tuto skutečnost vnímají pozitivně,
- u žáků druhého stupně tento rozdíl již není patrný a žáci vyšších ročníků to vnímají pozitivně a svůj názor v dotazníku vyjádřili i slovně. odpovědi na tuto otázku byly zajímavé, některé citace jsou zachyceny v dílčích závěrech 9 třídy.

11. Myslím si, že média /TV, internet, časopisy/ mě mohou ovlivnit:

ANO *NE*

- u žáků prvního stupně byly odpovědi 50% ano a 50% ne,
- u žáků druhého stupně se již žáci přikláněli na stranu „ne“.

12. Knihy nebo časopisy, které čtu, si vybírám :

A: sám B: i rodiče C: na doporučení

- žáci prvního i druhého stupně se shodli, že si tato média vybírají sami.

13. Snažím se napodobovat své “vzory” z knih, časopisů. TV atd.

ANO *NE*

- u žáků prvního stupně převažovala kladná odpověď,
- u žáků druhého stupně záporná odpověď.

14. Do jaké míry věříš tomu, co se píše v časopisech, novinách a co se říká v TV?

A: věřím na 100% B: ne všemu C: nevěřím

- žáci prvního stupně zpravidla věří tomu co se píše,
- žáci druhého stupně „ne všemu“.

15. Posloucháš někdy rádio? _____ pokud ANO, posloucháš jen hudbu?

- žáci prvního stupně používají rádio zejména k poslechu hudby,
- žáci druhého stupně „ne“.

16. Sleduješ plakáty, billboardy nebo reklamní tiskoviny? _____ Pokud ANO, ovlivní tě?

- žáci prvního stupně odpověděli, že je sledují a ovlivní je,
- žáci druhého stupně sledují, ale neovlivní je.

17. Myslíš si, že je dobré, když tě masmédiá, tedy TV, časopisy, rádio a internet a další, nějak zásadně ovlivňují? _____ Pokud ANO, v čem?

- žáci prvního stupně se vyjádřili, že je to dobré,
- žáci druhého stupně se domnívají, že „ne“.

4.3 Doporučení pro praxi

Sledování televize a doba strávená u počítače zabírá dětem neúměrně času, jehož část by bylo třeba věnovat pohybovým aktivitám. Děti propadají pasivnímu diváctví, které potírá kreativitu dětí. Účinky masmédií úzce souvisejí s jejich funkcemi.

Z obecného hlediska pak můžeme účinky masmédií rozlišit na pozitivní a negativní. Mezi pozitivní patří především to, že umožňují přijímat nejrůznější informace, rady, podněty, návody a doporučení a tak přispívají ke vzdělávání dětí a mládeže. Pokud je působení masmédií zaměřeno na určitý cíl, lze ho považovat za výchovné. Samozřejmě v tomto případě nelze opomenout stránku obsahovou, která je důležitá.

Závěr

Tato práce popsala vztah žáků k médiím s důrazem na internet a televizi, jako hlavní komunikační prostředky současnosti. Členění médií a jejich vývoj naznačil současný stav a ukazuje i možné cesty do budoucna. Současně s tím jsou ukázána rizika, která vývoj do budoucna nese. Zmínila jsem zde i otázku veřejného mínění, které se v dnešní době díky masmédiím šíří velice rychle. Zasahuje prostřednictvím těchto sdělovacích prostředků rovněž žáky základní školy.

V kapitole vliv masmédií na žáky základní školy jsem rozebrala psychologický vývoj žáka a účinky masmédií na utváření jeho osobnosti. Tato otázka je často diskutována a odpovědi na vliv médií hledají odborníci různých zemí. Vzhledem k rychlému vývoji v této oblasti je třeba vést žáky k „mediální výchově“. Tato kapitola prezentovala myšlenku, že nejen média se v průběhu času transformují a přizpůsobují, ale i osobnost dítěte, jakožto konzumenta, prochází zásadními změnami. Tyto změny mohou mít negativní důsledky, nejsou-li korigovány relevantní kontrolou ze strany rodiny. Na druhou stranu nelze přeceňovat sílu vlivu, který média na žáky vyvíjejí.

Představila jsem zde Katku, žákyni 4. třídy základní školy, která je postižená dětskou mozkovou obrnou (DMO). Byla zde popsána legislativa pomocí, které lze integraci žáků zajistit. Ukázala jsem tvorbu IVP (individuální vzdělávací program). Možnost vzdělávání dětí s handicapem. Nastíněná byla i hodnotová orientace žáků a vývoj této oblasti.

V praktické části této práce rozebírám empirický průzkum provedený na základní škole Bílovice nad Svitavou, jehož hlavním cílem byla analýza vztahu žáků a masmédií (internetu, TV, radia, časopisů). Výsledky ukazují, že počítač a televize jsou momentálně nejpoblárnějším masmédiem u žáků základní školy. Průzkum také potvrdil, že žáci základní školy již od prvního stupně mají vztah k postiženým spolužákům a zpravidla pozitivní pohled na jejich integraci. V dotazníku byla dětem dána možnost napsat vlastními slovy v čem spatřují přínos společného studia zdravých a handicapovaných žáků.

Vzhledem k obrovskému množství odborných materiálů, které jsou k této problematice dostupné jak na internetu, tak v knižní formě (přičemž na řadu z nich se v teoretické části této práce odkazují), nebylo snadné formulovat závěry, s nimiž už v minulosti nepřišel některý z odborníků sociální psychologie. I přesto považuji za důležité zmínit, že rodiče často podceňují schopnost dětí pracovat s novými komunikačními prostředky. Ukázalo se, že již žáci prvního stupně základní školy, používají média jako je internet a TV denně. Jejich přítomnost je zcela běžná v dětských pokojíčkách již od prvního stupně základní školy.

V souladu s prezentovanými předpoklady jsem prokázala, že vliv médií na žáky je zcela zásadní. Handicapovaným žákům umožní se integrovat, zajistí jim i komunikaci se stejně postiženými žáky, kamarády. Napomohou jim ke zjištění si potřebných informací k tomu, aby mohli cestovat, začleňovat se do společnosti a žili plnohodnotný život. Zdravím dětem vyhraňují představy a pomáhají jim ke získávání informací jak pro studium, tak pro běžný život.

Resumé

Bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí teoretické a praktické. Teoretická část má dvě kapitoly, první charakterizuje masmédia a ukazuje jejich členění. Snaží se definovat veřejné mínění, jeho obsah a objekt. Je zde popsán i jeho společenský význam.

Druhá kapitola se věnuje vlivu masmédií na žáky základní školy. Zabývá se psychickým vývojem osobnosti žáka, účinky masmédií na utváření osobnosti handicapovaného žáka. Snaží se ukázat hodnotovou orientaci dětí – žáků a jejich změny postojů.

Druhá praktická část je rovněž členěna na dvě kapitoly. První je věnována empirickému průzkumu z hlediska teoretického. Je zde popsán cíl, průzkumné otázky, metoda, průzkumný vzorek a průběh průzkumu. Stěžejní část druhé kapitoly tvoří vyhodnocení provedeného průzkumu a doporučení pro praxi.

Anotace

*Ida Kárná, Název práce: Vliv masmédií na žáky základní školy
(bakalářská práce, Brno, 2009).*

Práce spojuje rozbor členění médií s popisem vlivu, jaký média mají na děti – žáky základní školy. Její stěžejní část je věnována vývoji žáků a možnosti integrace handicapovaného žáka. Výsledky realizovaného průzkumu pak ověřují učiněné teoretické závěry.

Klíčová slova:

Média, žáci, internet, televize, integrace, handicap, DMO.

Annotation

*Ida Kárná, Name of work: Impact of mass media on elementary school students
(The Bachelor's Thesis, Brno,2009).*

My work links together the media division analysis with the description of the influence the media have on children – pupils at the primary school. The fundamental part deals with the development of a pupil and the chances of a disabled pupil. The results of the realised research then confirm the conclusions given in the theoretical part.

Key words:

Media, pupils, internet, television, integration, handicap, polio.

Použité zdroje

Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání. Praha : VÚP, 2004.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Úmluva o právech dítěte. Ostrava : Aries, 1993.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Holoušová, D. - Nelešovská, A.: *Hodnotová orientace žáků mladšího školního věku*, Sborník příspěvků ze 7.konference ČddS, ISBN 80-85615-81-9 s. 122-127.

Kohoutek, R. *Vývojová psychologie.* IMS Brno 2003.

kolektiv autorů, *Velký slovník naučný,* Praha, Diderot, 1999, ISBN 80-902723-1-2, s. 611.

Kročková, Š. *Kumulativní vliv masmédií na děti a mládež*, Sborník příspěvků z 8. konference ČpdS. 1.vyd. Brno: Česká pedagogická společnost, 2000,. ISBN 80-85615-92-4, s.276 – 279.

Kunczik, M. *Základy masové komunikace,* Praha: Karolinum, 1995,. ISBN 80-7184-134-X, s.161.

McLuhan, H., M. *Člověk, média a elektronická kultura,* Výbor z díla, Brno: Jota, 2000.

McLuhan, H., M. *Jak rozumět médiím extenze člověka,* Praha:Odeon, 1991.

Matoušek, O., Kroftová, A. *Mládež a delikvence,* Praha: Portál, 2003,. ISBN 80-7178-771-X, s. 38.

Novosad, L. *Základy speciálního poradenství,* Praha: Portál. 2000, ISBN 80-7178-197-6, s. 159.

Sovák, M. a kol. *Defektologický slovník,* H&H,2000, ISBN 10 80-86 022-76-5, s. 213

Vacek, L. *Čtení o veřejném mínění,* Praha: Orego 1997.

Vízdal, F. *Základy psychologie I.* Brno: IMS, 2003, s. 33.

http://www.ped.muni.cz/wpsy/stud_materialy/koh_dotaznik.htm

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Media>

Seznam příloh

Příloha 1 **Dotazník pro žáky základní školy**

Příloha 1 Dotazník pro žáky základní školy

Tento dotazník bude použitý do bakalářské práce „Vliv masmédií na žáky ZŠ“.

Jednotlivé otázky prosím vyplňte tak, že zakroužkujete Vámi vybranou odpověď. Pokud zvolíte možnost vlastní odpovědi, vepište prosím svoji odpověď do dotazníku.

TŘÍDA:

VĚK:

POHLAVÍ:

1. Ve svém pokojíčku mám vlastní:

A: televizor

Rodiče ví jaké pořady sleduji **ANO / NE**

B: počítač

Rodiče ví jaké hry /jaké stránky/ hraji -navštěvuji **ANO / NE**

C: obojí

Rodiče ví **ANO / NE**

D: žádná z uvedených možností

2. Kamarády si hledám:

A: ve škole

B: v zájmových kroužcích

C: na internetu

D: jinde.....

3. Volný čas trávím:

A: venku s kamarády

B: u počítače

C: u televize

D: jinak.....

4. Počítač využívám hlavně ke:

A: ke komunikaci s kamarády

B: hraní her

C: k získávání informací

D: jinak.....

5. Když řeším problém, pomoc hledám:

A: u rodičů

B: ve škole

C: u kamaráda

D: na internetu

E: jinde.....

6. Čtenářský deník píše po:

A: četbě knihy

B: používám vypracované z internetu

C: čtu knihy a používám vypracované z internetu

7. Při volbě dalšího studia nebo povolání mě ovlivňují:

A: rodiče

B: škola

C: média /TV, internet, časopisy/

D: jiné.....

8. Ve škole studuje handicapovaná žákyně. Ovlivnila její přítomnost tvůj vztah k těmto osobám?

ANO

NE

9. Informace jak pomáhat handicapovaným lidem mám:

A: ze školy

B: od rodičů

C: z internetu nebo medii

D: od jinud.....

10. Domníváš se, že je přínosem, když spolu studují žáci handicapovaní a zdraví?

ANO

NE

Pokud ANO, v čem vidíš přínos?

.....

.....

11. Myslím si, že média /TV, internet, časopisy/ mě mohou ovlivnit:

ANO **NE**

Pokud ANO, jak?

.....

.....

12. Knihy nebo časopisy, které čtu, si vybírám :

A: sám

B: i rodiče

C: na doporučení

13. Snažím se napodobovat své “vzory” z knih, časopisů. TV atd.

ANO **NE**

14. Do jaké míry věříš tomu, co se píše v časopisech, novinách a co se říká v TV?

A: věřím na 100%

B: ne všemu

C: nevěřím

15. Posloucháš někdy rádio?

ANO **NE**

Pokud ANO, posloucháš jen hudbu?

ANO **NE**

16. Sleduješ plakáty, billboardy nebo reklamní tiskoviny?

ANO **NE**

Pokud ANO, ovlivní tě?

ANO **NE**

17. Myslíš si, že je dobré, když tě masmédia, tedy TV, časopisy, rádio a internet a další, nějak zásadně ovlivňují?

ANO **NE**

Pokud ANO, v čem?

.....

.....

Děkuji Vám za Váš čas, který jste věnoval/a tomuto dotazníku a za Vaše odpovědi.